

CONSTANT EFFORT SITES PROJECT 1995-1996

F. Majoor

Inleiding

Het Constant Effort Sites (CES) Project liep in 1993-94 proef in Nederland. In 1995 ging het officieel van start. Gedurende de afgelopen jaren is in Op Het Vinkentouw en op de Ringersdag al regelmatig over het verloop van dit project gerapporteerd. In deze bijdrage zal worden ingegaan op de vangresultaten van 1995 en 1996. Voor projectopzet en -richtlijnen zie de CES-handleiding (T. van Spanje & F. Majoor, speciale uitgave Op Het Vinkentouw, 1996).

Locaties

In 1995 is op 16 locaties volgens de richtlijnen van het CES-project gewerkt. In 1996 is het aantal locaties uitgebreid tot 31. Deze locaties liggen verspreid door Nederland en zijn globaal onder te verdelen in de volgende biotopen: struweel in droog duingebied (1), struweel in nat duingebied (3), struweel bij ven (2), natte rietlanden met struweel (11), Jeneverbes struweel (3), ruigte met struweel (2) en struiklaag bos / struweel (9).

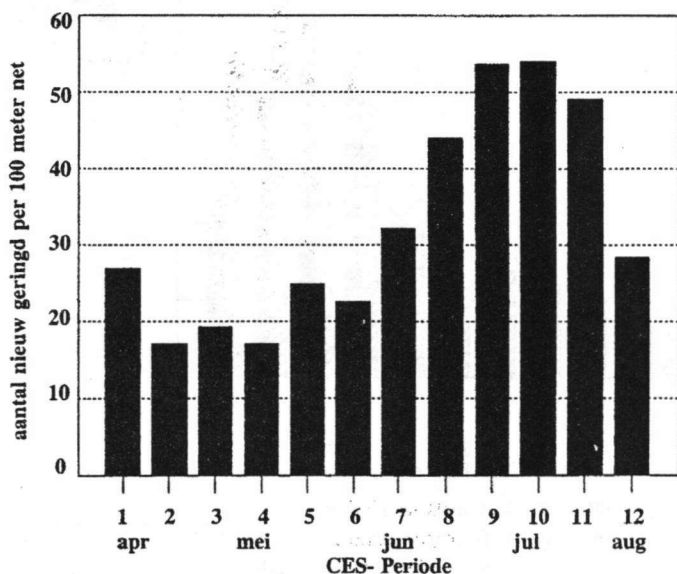
De belangrijkste richtlijn van het CES-project is dat in de periode eind april tot begin augustus 12 keer (één maal per periode van 10 dagen) met een standaard mistnetopstelling wordt gevangen. Voor een goede vergelijking van de gegevens tussen de verschillende jaren en locaties is het van belang dat daadwerkelijk alle 12 keer wordt gevangen. In 1996 is 58% van de CES-ringgroepen er in geslaagd in alle perioden te vangen. Bij de overige locaties werden 1 tot 3 vangdagen gemist. Op 11 locaties is zowel in 1995 als 1996 in (bijna) alle 12 perioden gevangen.

Aantal gevangen vogels

Het aantal gevangen vogels binnen het CES-project wisselt sterk. Ten eerste zijn er grote verschillen in het aantal geringde vogels tussen verschillende locaties en ten tweede veranderen de aantallen gedurende het broedseizoen.

In figuur 1 is van 18 CES-plekken het gemiddeld aantal geringde vogels per CES-periode weergegeven. Eind april, de eerste periode van het CES-seizoen, is er een piekje in het aantal geringde vogels vanwege doortrek en territoriumvestiging. In mei en de eerste helft van juni zijn de aantallen nieuw geringde vogels laag. In deze periode broeden de meeste ♀♀ en ook de ♂♂ maken relatief weinig vliegbewegingen. Als vervolgens eind juni de jongen beginnen uit te vliegen stijgt het aantal

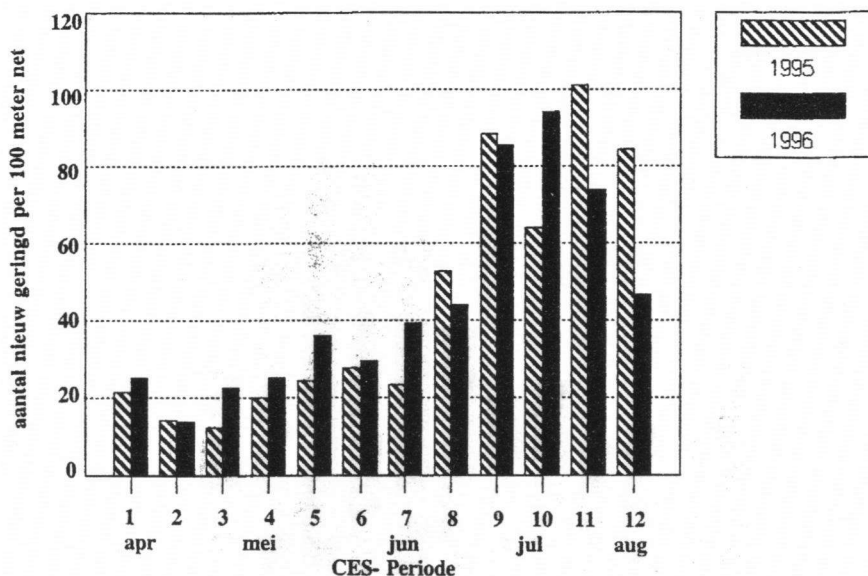
nieuwe vangsten zeer snel. Eind juli en begin augustus neemt het aantal nieuw geringde vogels weer af.

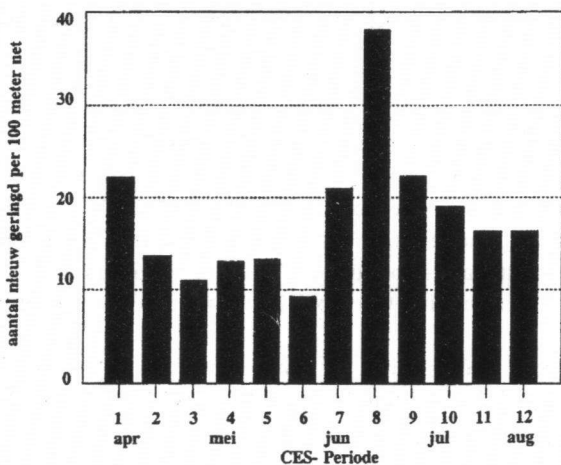
Figuur 1 Aantal geringde vogels per vangperiode op 18 CES-locaties waar in 1996 in alle perioden gevangen is. Het weergegeven aantal is het gemiddelde aantal nieuw geringde vogels per 100 meter net.

Voor 6 natte gebieden die in 1995 en 1996 (bijna) alle CES-dagen hebben gevangen zijn de vangsten in figuur 2 uitgezet. Het aantal geringde vogels in de natte gebieden stijgt eind juli gemiddeld tot bijna 100 vogels per 100 meter mistnet. Uit de grafiek is af te leiden dat in 1996 in de periode 1 t/m 7 meer vogels (na 1kj) zijn geringd en vervolgens worden in hetzelfde jaar in periode 8 t/m 12 in 1996 minder vogels (met name 1kj) geringd. Bij de bespreking van tabel 1 en 2 zal op deze verschillen nader worden ingegaan.

Voor bos/struweel-gebieden (zie figuur 3) ligt het aantal gevangen vogels per 100 meter net veel lager. De vangpiek in eind juni (periode 8) wordt veroorzaakt door groepen net uitgevlogen jonge kool- en pimpelmezen.

Figuur 2 Gemiddeld aantal geringde vogels in 1995 en 1996 in 6 natte gebieden waar in (bijna) alle CES-perioden gevangen is (Kampereiland Zwartemeer, Amsterdamse waterleidingduinen, Kromslootpark Almere, Rohel Tjeukemeer, Kamperhoek Flevoland en Makkumer-Zuidwaard).

Figuur 3 Gemiddeld aantal geringde vogels per vangperiode in 11 bos/struweel gebieden in 1996 waar in (bijna) alle CES-perioden gevangen is (Pietersbierum, Korverskooi, Baggerputten, Herwijnen, Spijkerboor, De Bree Goor, Meintjes Voorst, Arrien, Wylenberg, Ooijse Graaf en Bamegaten).

Leeftijdsofbouw gevangen populatie: verhouding 1kj / na 1kj

In 1995 en 1996 is op 11 CES-locaties gedurende (bijna) alle 12 CES-perioden gevangen. Voor zeven min of meer vergelijkbare natte gebieden is in tabel 1 het totaal aantal geringde vogels (talrijkste soorten) voor beide jaren naast elkaar gezet. Ter vergelijking met vangsten in de natte CES-gebieden zijn in tabel 2 de aantallen geringde vogels (belangrijkste soorten) van drie droge CES-gebieden weergegeven. De aantallen geringde vogels in 1995 en 1996 zijn opgesplitst in twee leeftijdsklassen: *na 1kj* en *1kj*.

Op basis van de gegevens uit tabel 1 en 2 zijn de volgende conclusies te trekken. Gezien het hoge aantal *na 1kj* rietvogels (zie tabel 1: kleine karekiet, bosrietanger en rietzanger) in 1996 ziet er naar uit dat deze soorten de winter van 1995/96 opvallend goed zijn doorgekomen. Mogelijk hangt dit samen met gunstige weersomstandigheden in de overwinteringsgebieden. Uit het lage aantal *1kj* exemplaren van deze soorten in 1996 valt af te leiden dat het broedsucces van deze soorten dit jaar relatief laag moet zijn geweest. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de droogte in veel gebieden (droge winterperiode) en met de relatief koude en wisselvallige zomerperiode.

In tegenstelling tot de rietvogels hebben bijvoorbeeld de kool- en pimpelmees niet alleen een goede winter maar ook een goed broedsucces gehad (zie tabel 1 en 2). Ten eerste hebben veel mezen dankzij het hoge aantal beukenootjes en andere boomzaden de Nederlandse winter overleefd en ten tweede was het broedsucces in veel gebieden vanwege rupsenplagen erg hoog.

Opmerkelijk is verder dat de fitis in 1996 talrijker was dan het jaar ervoor. (zie tabel 1 en 2). Na alarmerende berichten over aantalsafname bij de fitis in met name Engeland en de Nederlandse duinstreek is dit een positief bericht.

Tabel 1 CES-vangsten in natte gebieden per leeftijdsklasse. Totaal aantal binnen CES-project geringde vogels (talrijkste soorten) in zeven gebieden: Kampereiland Zwartemeer, Elburg Veluwemeer, Amsterdamse Waterleidingduinen Zandvoort, Kromslootpark Almere, Rohel Tjeukemeer, Kamperhoek Flevoland en Makkumer-zuidwaard. NB Significantie van veranderingen niet getest.

	na 1 kj			1 kj		
	1995	1996	%	1995	1996	%
heggemus	18	6	-66	41	45	+10
winterkoning	40	28	-30	127	97	-24
roodborst	16	15	-6	11	17	+55
blauwborst	29	26	-10	44	42	-5
merel	20	16	-20	8	7	-12
zanglijster	23	13	-43	19	14	-26
sprinkhaanzanger	2	12	+500	4	7	+75
snor	10	11	+10	7	11	+57
rietzanger	61	114	+87	307	246	-20
bosrietzanger	86	88	+2	136	47	-65
kleine karekiet	592	657	+11	1164	687	-41
spotvogel	16	11	-31	11	5	-45
braamsluiper	16	13	-18	17	9	-47
grasmus	30	40	+33	57	28	-51
tuinfluiter	94	73	-22	94	61	-35
zwartkop	48	57	+19	64	55	-14
tijftjaf	56	61	+9	241	233	-7
fitis	213	232	+9	561	610	+9
baardmees	20	7	-65	46	43	-7

(vervolg tabel 1)	na 1 kj			1 kj		
	1995	1996	%	1995	1996	%
<i>matkop</i>	3	1	-66	16	21	+31
<i>pimpelmees</i>	9	10	+11	55	101	+84
<i>koolmees</i>	13	35	+169	51	83	+63
<i>buidelmees</i>	2	2	0	3	7	+133
<i>rietgors</i>	48	83	+73	130	117	-10

Tabel 2 CES-vangsten in droge gebieden per leeftijdsklasse. Totaal aantal binnen CES-project geringde vogels (talrijkste soorten) in drie gebieden: Baggerputten Slochteren, Korverskooi Texel en Pietersbierum. NB Netopstelling in 1996 in de Baggerputten en Korverskooi uitgebreid (gemiddeld 15%)! Significantie van veranderingen niet getest.

	na 1 kj			1 kj		
	1995	1996	%	1995	1996	%
<i>heggemus</i>	12	9	-25	1	19	+1800
<i>winterkoning</i>	12	11	-8	36	18	-50
<i>roodborst</i>	24	28	+17	28	21	-25
<i>merel</i>	11	15	+36	11	11	0
<i>kleine karekiet</i>	21	36	+71	13	19	+46
<i>grasmus</i>	18	18	0	5	8	+60
<i>tuinfluiter</i>	19	24	+26	6	5	-17
<i>zwartkop</i>	18	18	0	2	9	+350
<i>tijfjaf</i>	36	30	-17	13	33	+154
<i>fitis</i>	56	83	+48	36	79	+119
<i>pimpelmees</i>	4	5	+25	26	27	+4
<i>koolmees</i>	17	27	+59	81	85	+5

In tabel 3 wordt het aantal geringde na 1kj en 1kj struweelvogels voor natte en droge gebieden in de jaren 1995 en 1996 vergeleken.

Tabel 3 *percentage 1kj struweelvogels in 1995 en 1996. Aantal geringde struweelvogels (Fitis, Tjiftjaf, Zwartkop, Tuinfluiter, Grasmus, Koolmees, Pimpelmees, Heggemus, Winterkoning, Roodborst, Merel) met % 1kj in natte CES-gebieden (gebieden zie tabel 1) en droge CES-gebieden (gebieden zie tabel 2) in 1995 en 1996.*

	1995		1996	
	<i>N geringd</i>	<i>% 1 kj</i>	<i>N geringd</i>	<i>% 1 kj</i>
<i>nat</i>	1867	70	1900	69
<i>droog</i>	475	52	583	54

Het valt op dat in natte gebieden een hoger percentage 1kj struweelvogels wordt gevangen dan in droge gebieden. Bovendien blijkt dat het percentage 1kj struweelvogels in beide jaren nagenoeg gelijk is. De steekproef in droge gebieden is echter veel kleiner. Voor 1996 is vanwege de uitbreiding van het aantal CES-locaties in droge gebieden (zie figuur 3) meer informatie beschikbaar. Het percentage 1kj struweelvogels bedroeg hier in 1996 53% (N= 1761). Dit is nagenoeg gelijk aan het percentage in tabel 3. Voor het feit dat er in droge gebieden een lager percentage 1kj struweelvogels wordt geringd zijn (tenminste) twee verklaringen denkbaar:

- 1) het broedsucces van struweelvogels is in natte gebieden beter dan in droge gebieden.
- 2) jonge vogels verlaten kort na het uitvliegen droge gebieden zodat deze hier ook weinig gevangen worden, in natte gebieden blijven jongen wel langer present. Achterliggende oorzaak hiervoor zou kunnen zijn dat in natte gebieden mogelijk meer voedsel (in vorm van insecten) beschikbaar is dan in de droge gebieden.

Tot slot wil ik alle ringers (ca. 100 personen!) bedanken die aan het CES-project hebben meegewerkt. Ik hoop dat u in 1997 uw deelname aan het project wilt voortzetten zodat korte - en lange termijn ontwikkelingen in vogelpopulaties in verschillende biotopen gevolgd kunnen worden. Indien u als ringers/ringgroep belangstelling heeft om in het broedseizoen van 1997 op een nieuwe locatie aan het CES-project mee te werken kunt zich bij mij aanmelden.

tel.: Frank Majoor: Ringcentrale: 026-4791235, thuis: 026-3517931